TABOR
4–6 • 2012

Tabor

Deset (od enajstih) sirot, potem ko so partizani 1. avgusta 1942 pobili njihove starše: štirje Šubičevi, pet Bradeškovih in Jesenovčev.

VSEBINA

Zakaj nismo naredili več? – Mitja Ferenc 49

Končati prvenstvo laži – Bogomir Štefanič 56

Tomažičev Francelj iz Begunj – Ivo Žajdela 59

Requiem za organista (nadaljevanje) – Karel Wolbank – Jožef Kočar 62

Marija, pomagaj nam v vojskinem čas! 70

Zajetje 73

Križev pot 76

Na Polico 77

V Bizoviku po Janezovi smrti 84

70 let od upora proti okupatorju in proti komunistom 91

Rast petnajst Bariloche, Argentina – I. Korošec 93

Sonet – Nikolaj Šivic 94

Mučenec v ljubezni do bližnjega – Po Vinku Škafarju (Družina) 95

Obvestilo 96

Tabor

Svobodni sveta združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!

April–Junij 2012 • Ljubljana

Mitja Ferenc
(Vir Družina)

Zakaj nismo naredili več?

Ob tretji obletnici soočenja z zločinom v Hudi jami.

Danes se ne glede na to, da sem zgodovinar, ne bom več oziral na zgodovinski nastanek prikritih grobišč in na vzroke zanje. Niti se ne bom ukvarjal z vprašanjem, zakaj je komunistični tiraniji 45 let uspelo ohraniti o njih molk in tako rekoč zabrisati vse sledove. Slovenski javnosti je to zdaj že dobro poznano.

Prikrita grobišča imamo tukaj in zdaj. Ta prikrita grobišča bomo raziskali in označili. To smo dolžni tistim sorodnikom žrtev, ki že drug za drugim zapuščajo ta svet, da bodo vsaj ob izteku svojega življenja zadobili notranji mir. Za ljudi, ki počasi zapuščajo ta svet, je pomembno, da poznajo resnico o življenju, in še več, resnico o smrti svojih najbližjih. Za to gre.

Sorodniki žrtev, ki ležijo v prikritih grobiščih že 45 let, o njih niso smeli govoriti. Upali so, da bo z demokratičnimi spremembami ob samosvojitvi Slovenije prišlo do preobrata v smeri poznavanj teh žrtev in označitve grobišč. Do tega preobrata nujno želimo zdaj.

Tema mojega razmišljanja je preprosto vprašanje, na katero tudi sam nimam odgovora: Zakaj je bilo v dvajsetih letih obstoja naše nove države v tej smeri narejenega tako malo?

Slovenci teh prikritih grobišč nismo uredili, niti dostojno označili, niti nismo njihovih ostankov predali svojcem. Tudi tistih ne, za katere vemo z gotovostjo, kdo so.

Tisti, ki smo sodelovali pri raziskovanju prikritih grobišč, smo lahko opazovali, protestirali, se čudili, na koncu pa so nekateri celo obupali. Vse je potekalo tako .brezbrižno: od državnih uradnikov do odgovornih ministrov. Po drugi strani pa smo slišali polna usta praznih besed.

Vse je bilo narejeno tako, da se ja ne bi naredilo nič.

Koordinacija je bila na točki 0.

Pridobivanje uradnih podatkov, ki so v domeni javne uprave, je bilo prepočasno, deležni pa smo bili tudi presenetljivih odgovorov, češ da je komisija za reševanje vprašanj prikritih grobišč tista, ki predlaga, izvršna oblast pa se je odločila drugače. V pogovorih z izvršno oblastjo smo se še posebej trudili, jo prepričevali in dobili vtis, da smo jo celo prepričali. Potem pa je oblast ravnala drugače in poskušala prepričati še nas, češ da je vse v redu.

Stroka hoče, zna in zmore

Če danes pogledam nazaj, se lahko samo začudim, kakšen premik je bil narejen v letih 2005 do 2008. Takrat nam je uspelo premakniti državni stroj: ogromno smo evidentirali, tudi sondirali in eksemplarično nekatere posmrtne ostanke iz nekaterih grobišč tudi prekopali. Raziskovali smo v arhivih in stvari urejali, označevali, geodetsko merili ter to zapisovali še v knjigah:

- *Poročilo Komisije vlade RS za reševanje vprašanja prikritih grobišč.*
- *Poročilo 2 - Huda jama, skrito za enajstimi pregradami.*

• *Poročilo 3 - Resnica in sočutje.*

In potem je prišla Huda jama, kraj, kjer je nekdo skril žrtve za enajstimi pregradami in kjer smo si prizadevali storiti še več. Potem pa se je vse skupaj ustavilo. Te knjige pa so vendar pred vami, so bile tudi zato, ker je bila Huda jama za slovensko politično elito prehuda, zato so bili tovrstni projekti na vseh ravneh ustavljeni. Tako nam je v tem času »mirovanja« uspelo popisati preteklo delo in dogodke, jih analizirati in dati v oceno javnosti.

Ob prvi obletnici vstopa v rov do žrtev v Hudi jami smo s strahom pričakovali, da bo izvršna oblast ustavila iznos žrtev iz jaška in jih bo pustila v rudniku, svojcem pa dostopa do njih ne bo omogočila. To se je tudi zgodilo!

Dostop do žrtev po prepelelih lestvah ni mogoč. Vhod v rov so zaprli in pred železna vrata obesili ploščo. Huda jama je spet zaprta, morda tudi zato, da pogled na razpadajoča trupla v zabojčkih za sadje ne bi motil sorodnikov ali kakšnega politika, če bi slučajno prišel mimo.

Kdo ve, kdaj se bodo zaščitne stene v jašku zrušile in bo iznos preostalih – še okoli 2000 žrtev – naslednjim generacijam še teže izvedljiv.

V grobiščih so ljudje, ne smeti

Naj se vrnem k vprašanju: Zakaj v dvajseti letih nismo naredili več? Zakaj v dvajsetih letih nismo na koncu urejanja prikritih grobišč? Po moji oceni smo nekje v izteku prve tretjine.

Imamo preko 600 evidentiranih grobišč. In če kdo pokliče in pove za kako novo grobišče, jih nihče več ne evidentira. Od teh 600 prikritih grobišč smo jih sondirali okoli 150, kar pomeni, da smo zasadili lopato in potrdili obstoj grobišča. Pod vrhno

plastjo zemlje smo po večini naleteli na kosti, a ne povsod. Na prste rok lahko preštejemo tista sondirana grobišča, ki smo jih lahko raziskali in posmrtne ostanke prenesli v grobnice, lokalna grobišča, ali pa jih predali svojcem.

Okoli 600 evidentiranih grobišč jih je v naravi označenih z nekim znamenjem, ki so ga povečini naredili svojci ali lastniki grobišč Teh je približno ena tretjina. Drugi dve tretjini nista označeni. Morda le okoli 5% prikritih grobišč zadošča minimalnim kriterijem ureditve.

Kakšni pa smo torej Slovenci kot narod, da nas takšne razmere na terenu ne spodbudijo k odločnemu delu? Kdaj bomo končno prestopili tisti prag »negotovosti«, da bomo spoznali, da so v teh grobovih ljudje, ne smeti!

Kdaj se bodo oglasili naši politiki, naše sodstvo, naši varuhi človekovih pravic in glasno povedali, da je dovolj omaloževanja posmrtnih ostankov, da je dovolj tolerance sovražnih govorov, da je dovolj norčevanja in smešenja teh žrtev? - KDAJ?

V mislih imam slovenske medije, med katerimi so taki, ki tovrstnega plazu ne ustavijo, pač pa ga generirajo, Sprašujem se, če tovrstni zapisi prizadenejo nas, ki nismo osebno vpeti v družine po vojni pobitih oseb, kako šele morejo prizadeti sorodnike teh žrtev?

Kako je mogoče, da imajo naši mediji tako različna merila, in kako je mogoče, da ne vidijo vsaj koščka resnice?

Pohabljen odnos do žrtev

Ni dvoma, da Naši mediji so pripravljeni izražati sočutje do žrtev, ki so preminule v nemških koncentracijski taboriščih, pa do tistih, ki so bili pobiti v Srebrnici.

Ko pa pridemo do naših žrtev v breznih, rovih in jaških, se pokaže agresivnost in poskus zmanjševanja in celo opravičilo zločina, tako nam počasi leze v kosti pohabljeni odnos do mrtvih za katerim se skriva jasna ločnica:

Tako se nam vsiljuje dvom: so žrtve, vredne objokovanja in so žrtve, do katerih smo indiferentni zato, ker so se uprli »Osvobodilni fronti« slovenskega komunizma.

Resnica je bila samo ena: Upreti se OF in komunizmu, ni pomenilo upreti se Slovencem, temveč se po letu umorov, ugrabljanj, kraji, požigom in tiraniji, upreti se komunističnim zločincem, ki so sledili ukazu komunistične partije:

»Naš bog so rop, požig, umor, divjajte, kri je zadivjala. Glavo je dvignil v nas upor!«

Ali bi lahko ob pogledu na stotine žrtev, za katere v jaških Hude jame ni bilo več prostora, in so jih zato pobili na grozovit

Huda jama

način kar v rovu. vsaj utihnili bi, se ustavili, pomislili in premislili? In potem molčali, če že nimajo povedati kaj pomirjujočega.

Pri nas ni nikogar več, ki bi rekel: »Mea culpa« Pričakoval pa bi, da bi vsaj molčal. Molčal in v svojih spominih iskal razloge, zakaj se nam je kot narodu to zgodilo in kakšen je bil delež njegove osebne odgovornosti pri tem.

Smo v času, ko še vedno iščemo ljudi, ki bi vendarle bili pripravljeni kaj povedati. Iščemo ljudi z druge strani puškine cevi, ki bi se izpovedali, ki bi pokazali kraje, kjer so se dogajali zločini. Ampak pri nas teh ljudi ni,

Ni jih zato, ker se še vedno počutijo močne, ker so še danes zavarovani. Sočutje v njihovo zavest pa še ni prišlo.

Dokler bodo razmere take, smo daleč od spravnih dejanj, ki pa bi bila ta še kako nujna.

Če se en krog ljudi sveto oklepa svoje lažne resnice, o dejanskem ravnanju pa molči ali ga celo zanika, ker ve, da je še vedno pod zaščito politične moči, potem je jasno, da bodo vsa prizadevanja s katerimi skušamo razkriti prava dejstva, zmanjšana na najmanjše, blokirana in medijsko osmešena.

Kaj naj naredi nova oblast?

Mnogo upov se zdaj polaga v novo vlado. Ali se bo nova vladna koalicija ob globoki gospodarski in finančni krizi sposobna soočati z nujnimi civilizacijski opravili, s pokopom mrtvih?

Posebej je bila izpostavljena koalicijska zaveza, da se vlada ne bo ukvarjala z ideološkimi temami in s polpreteklo zgodovino. Prav je tako. Naj se z njimi ne ukvarja. Naj na mrtvih ne nabira političnih točk. In naj se ne spušča v ideološke prepire. Naj zgolj omogoči tistim, ki so po zakonu določeni, da te stvari urejajo.

Kajti posmrtni ostanki, razmetani po slovenskih tleh, niso polpretekla zgodovina. So njena posledica, ki je tukaj in zdaj in ki že šest desetletij čaka na generacijo, ki bo to dostojno uredila.

Zato bi država morala omogočiti:

- *Iznos posmrtnih ostankov vseh žrtev iz Hude jame (še okoli 2000 jih je ostalo v jašku) njihov pokop na Grobnem polju, zunaj rudnika.*
- *Nadaljevanje topografije prikrith grobišč.*
- *Nadaljevanje raziskav na terenu s sondiranjem.*
- *Prekop žrtev na pokopališče ali v kostnice, kjer je možnost identifikacije žrtev. Morišča so na neprimernih krajih.*
- *Geodetske odmere vseh potrjenih grobišč, ki bi jih v naravi označili in uredili.*
- *Končno že vpostaviti register vojnih grobišč kot to določa zakon.*
- *Odpraviti birokratske ovire, ki posameznikom onemogočajo prekop svojcev.*
- *Nadaljevanje popisa žrtev vojne.*
- *Preprečiti, da bi bilo delo na področju prikritih grobišč odvisno od politične odločitve resornega ministra.*

Ključno vprašanje je, zakaj Slovenci po dvajsetih letih demokratičnega življenja in svoje države nismo zmogli bolj dostojno rešiti vprašanja prikritih grobišč in žrtve v njih dostojno položiti k zadnjemu počitku.

Zakaj torej nismo bili sposobni storiti več?

Mitja Ferenc

Bogomir Štefanič

KONČATI PRVENSTVO LAŽI

»... nase moramo sprejeti breme žrtev, kar pomeni sprejeti resnico. V tej luči so se – v nekem smisku izkazale za resnične tudi razvpite besede predsednika države o drugorazrednosti Hude jame in o manipulacijah v zvezi z njo. Res, Huda jama je bila drugorazredna in z njo se je manipuliralo leta 1945, zato je zdaj skrajni čas, da pripeljemo h koncu to prvenstvo laži in memorialnega terorja prikritih grobišč. *(Jože Dežman, predsednk vladne komisije za reševanje vprašanj prikritih grobišč.)*

Ali smo bili doslej pri tem prizadevanju uspešni? Čeprav so bili storjeni številni koraki v to smer, je stanje nezadovoljivo, opozarja Mitja Ferenc.

Dovolj je opozoriti na stanje v Hudi jami in se vprašati, ali svojci lahko hodijo obiskovat ta kraj, se pokloniti žrtev v njihov spomin prižtijo svečo?

Odgovor je nikalen, stanje pa porazno.

800 žrtev je sicer spravljenih v enem delu rudnika, kjer pa tam njihovi posmrtni ostanki propadajo. Okoli 2000 žrtev pa je še vedno zatrpanih v rudniškem jašku.

Po Ferenčevem prepričanju bi morali poskrbeti za iznos vseh žrtev in za pietetni pokop na Grobnem polju zunaj rudnika.

Na pol poti smo obstali tudi pri drugih nujnih nalogah povezanih z množičnimi morišči in grobišči.

Nova vlada je izjavila, da se ne bo ukvarjala z ideološkimi temami in s polpreteklo zgodovino.

Pravi odgovor nove oblasti bi moral biti:

Omogočiti tistim, ki so tudi po veljavni zakonodaji pristojni za to področje, da nemoteno delajo.

Številni strokovnjaki so s tega področja svoje delo predstavili na šentviškem posvetu.

Andreja Valič, direktorica študijskega centra za narodno spravo, je predstavila temeljne smernice: delovanje pravne države, pravica vedeti, pravica do poprave krivic, pravica do zakonitosti, ki naj bi preprečila, da bi se kdajkoli ponovila totalitarna dejanja, kakršna je Huda jama.

Umetnik Črtomir Prelih je predstavil podobe groze in zanje ustvaril trenutek tišine, v kateri lahko človek prisluhne sebi in žrtvi.

Dr. Bojan Žalec je ponudil filozofski premislek o tem, kaj se zgodi, ko človekovega ravnanja ne usmerja personalizem, temveč instrumentalizem, ki sočloveka razume kot sredstvo za uresničitev svojih ciljev.

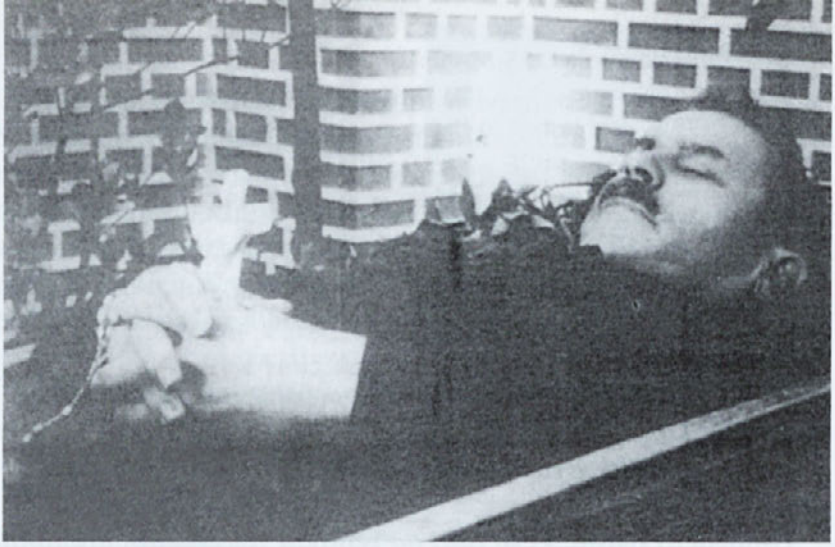

Dr. Natlačen na mrtvaškem odru

Dr. Tomaž Zupan in dr. Irena Zupančič Pajnič sta ponudila vpogled medicinske stroke pri izkopavanjih v breznih Konfin I. in Konfin II. pri Grčaricah.

Franc Stadler - Pepe, »narodni heroj« ter morilec dr. L. Ehrlicha in dr. M. Natlačena

Naj opozorim na poziv dr. Irene Pajnič naslovljen na svojce nekaterih identificiranih, a še ne pokopanih žrtev. Naj zberejo moč, prevzamejo posmrtne ostanke in jih dostojno pokopljejo.

Andrej Mihevc je predstavil raziskave 40 jam in brezen, v katerih naj bi bili posmrtni ostanki žrtev. Ob tem je izpo-

stavil strašljivo dejstvo, da še danes nekateri v ta brezna mečejo odpadke.

A upati je, da so stvari vendarle prišle tako daleč, ko je mogoče jasno reči: »Tako se ne dela!«

Ivo Žajdela

TOMAŽIČEV FRANCELJ IZ BEGUNJ

Sin Franc Turšič iz Begunj pri Cerknici, ki sedaj živi v Franciji, je 65 let iskal, kje so leta 1945 partizani umorili njegovega očeta.

Vojno in povojno nasilje

Še posebno hudo je bilo leta 1943 ob italijanski kapitulaciji. Partizani so pobili veliko vaških stražarjev, med njimi tudi gospoda župnika Viktorja Turka.

Ob koncu vojne se je oče z domobranci umaknil na Koroško. Sin France se spominja: Svojega ata sem zadnjič videl, ko so domobranci šli skozi Rakitno in se je ustavil doma v naši vasi.

Mama mu je še naredila gobe z jajci. Preden je odšel, je ata mene in sestro vzel v naročje in stisnil k sebi. Vsi trije in mamica smo jokali.

Odšel je in se ni več vrnil. Tudi slišali nismo nič o njem. Rešenec z morišča, Lojze Opeka, je povedal, da je bil oče v taborišču Teharje in umorjen na Hrastniškem hribu leta 1945.

Med tem, ko je bila tudi mama zaprta, sta dva oznovca prišla iskat še staro mamo, Ivano Brezec in jo gnala proti Cerknici. Zunaj vasi, ob znanih lipah pa jo je oznovec z brzostrelko podrl.

Oče France Turšič

Mama Mima Turšič

Ker je bila mama zaprta, nisem imel nikogar, ki bi mi kaj svetoval. Obnašal sem se po svoje. Oblastniki so bili nagnusni in krvavih rok. Pijančevali so in se šli vladanja na svoj način. Kar naprej so imeli povorke z zastavami, histeričnim rjovenjem in peli glorijo svojim bogovom: Stalinu in Titu. Tulili so po cele ure, ploskali, trobili laži in spet kričali. Saj si razen kraje, udarcev in morije niso imeli kaj pripovedovati.

Še na terenu je redko kakšen partizan videl domobrance v obraz. Rupnikov bataljon je partizane največkrat videl samo njihove pete.

Videl sem, kako je pijana skupina prišla na pokopališče in z macolami razbijala spomenike tistih, ki so imeli znamenje križa. Potem pa so šli na gostijo k Bonaču.

»Tovarišice«, nesramne kot njihovi pijani »tovariši«, so si zaželele imetja moje mame, podarjenega od gospe Žike.

Stara mama Ivana Brezec

Franc Turšič

Komandir milice se je privlekel z dvema vozovoma vpreženih, ukradenih volov. Spremljal ga je Gvido, strupeni miličnik. Prišli so po mamino pohištvo.

Bil sem v kuhinji in pisal šolsko nalogo na zaboju za drva, kot nekoč med vojno. Mama in sestra sta pleli krompir na njivi. Med njima in hišo je bil fižol na preklah, tako da nista mogli videti te kriminalde bande. Prišla sta še dva pomagača iz vasi.

Ko sem jih zagledal, sem se ustrašil, skočil skozi okno in vpil: »Mami, tolovaji so prišli«! Ona pa meni zakričala: »Kaj rjoveš kot obseden, ja kaj pa je?« Še enkrat sem tako zakričal. Takrat je vedela, da je nekaj narobe.

Stekla je z motiko proti hiši, midva z sestro pa za njo.
Tolovaji so že nakladali ukradeni plen.
Mama je šla z motiko proti komandirju, da bi ga usekala, ta pa je mene zgrabil za lase in mi nastavil pištolo na tilnik.

Mene je hudo bolelo in tulil sem. On me je držal, dokler niso vse pobrali.

Potem je partizan je vzel ključ vežnih vrat, jih zaklenil, in se odpeljal s kolesom.

BEG V FRANCIJO

Ker je bilo stanje vedno bolj kritično in je bil France na črni listi, se je odločil za beg v tujino.

Po dveh poskusih, da bi prečkal mejo, mu je spodletelo.

Bil je pretepen in zaprt za nekaj mesecev. Ko je bil prost je ponovno poskusil in z velikimi težavami se mu je posrečilo s pomočjo duhovnika Naceta Čretnika uspelo priti v Francijo.

Med osamosvojitveno vojno v Sloveniji je zaprosil francoskega ministra in dva poslanca, naj Francija pošlje v Slovenijo svojo delegacijo. Pot je organiziral Franc. Obiskali so odgovorne osebe v Sloveniji.

26. februarja letos pa je v Begunjah organiziral simbolni pogreb svojega, leta 1945 umorjenega očeta.

Karel Wolbank – Jožef Kočar

REQUIEM ZA ORGANISTA (nadaljevanje)

Za praznik svetega Jožefa, 19. marca 1942, je Janez poslednjič organiziral v večjem obsegu v Bizoviku skupno obhajilo mož in fantov. S precej dolgo molitveno pripravo je skušal s svojimi vaškimi sodelavci doseči, da bi na ta praznik v čin večjem številu s skupnim obhajilom izpovedali svojo vero.

Čutil je, kako se razmere slabšajo. Nad zasedeno in teptano slovensko zemljo so se zbirali vedno temnejši oblaki in grozili z uničenjem vsega, kar je v rodovitnih letih miru krščanstva zraslo lepega in dobrega.

V mraku so se zbirale temne postave na skrivnih sestankeih po mestih in trgih, tja do samotnih vasi. Kovale so zaroto, kakršne ta narod še ni doživel.

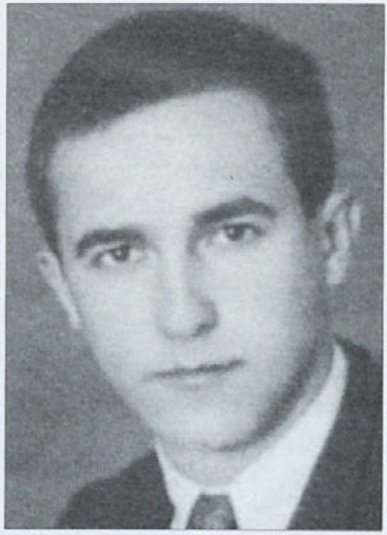

Jaroslav Kikelj

»Eksponenti tretje internacionale so imeli nalogo, po vsej sili povečati kaos, ne glede na žrtve civilnega prebivalstva. Njihova glavna

Jaroslav Kikelj na mrtvaškem odru na ljubljanskih Žalah

propaganda je bila, da bo vojne v nekaj mesecih konec. Tako je šlo precej mladih na pomlad 1942 v gozdove v prepričanju, da se bo vojna kmalu končala ...

Odhod v partizane so posredno pospeševali tudi Italijani s svojim ustrahovanjem podeželskega civilnega prebivalstva, zlasti z deportacijami v internacijo od februarja 1942 dalje.

Janez je bil zaskrbljen. Morilske trojke Varnostne obveščevalne službe (VOS) so že od novembra 1941 po Ljubljani in okolici opravljale likvidacije vidnejših nasprotnikov OF.

16. marca 1942 so ubili sredi Ljubljane mladega katoliškega študenta Frančka Župca. Komaj dva dni kasneje je bil 18. marca 1942 v Streliški ulici, pred ljudsko kuhinjo ustreljen študent medicine, Jaroslav Kikelj.

Bil je že 32. žrtev VOS v Ljubljani. Njegova smrt je Janeza zelo pretresla, saj je bil njegov dober znanec in prva žrtev slovenske Katoliške akcije. Janez je bil neizmerno žalosten, Oba sta namreč živela v skromnih razmerah in sta goreče delala za iste ideale.

Pot po kateri je Janez hodil v šolo

»Kikelj je bil izdajalec«, so hiteli komunisti prepričevati sebe in druge. Janez je vedel, da je bil Jaro begunec iz zasedenega Maribora, sin skromne železničarske družine, brez očeta, zaveden narodnjak.

Zavedal se je jasno, da bo moral pasti, ker je iskreno ljubil pravico in resnico, in svoj preizkušani narod.

Prof. Stanko Petelin

Kot v odgovor na oba umora, so na praznik svetega Jožefa bizoviški fantje skupno pristopili k svetemu obhajilu. Bizoviške terence je Janezovo prizadevanje vedno bolj razburjalo.

Po kosilu sta se Janez in župnik Črnilec pogovarjala o uspehu skupnega svetega obhajila mož in fantov.

»Samo škoda, da sem pogrešal Martinovega Franceta in Anzetovega Milana, ki sta še vedno pri partizanih. Boste videli gospod, da bosta še letos na praznik Brezmadežne, ko bomo spet organizirali skupno sveto obhajilo, ta dva zraven. Molil bom, toliko časa bom molil, da izprosim od Boga.

Bog je res uslišal Janezovo molitev, vendar za ceno njegovega mladega življenja.

Po velikonočnih počitnicah je bil pouk na učiteljišču zaradi vojaške zasedbe prostorov na več krajih, Dijakinje so se preselile za Bežigrad, dijaki pa na Ledino. To je zelo oviralo delovanje katoliških društev. Janez je vneto nadaljeval, kjer je le mogel, tako

Janez Pavčič v II. letniku učiteljišča star 17 let (zadnja vrsta v sredini)

med sošolci kot doma v Bizoviku. Razpečaval je knjižice Naša pot in Ahčinovo Komunizem. Sošolec je povedal.

»Kadar je prodajal Naša pot, je bil ves navdušen.

Atentati komunistične VOS na ljubljanskih ulicah, so še bolj razklali duhove učiteljiščnikov. Debate v razredu so bile vse pogostejše in ostrejše.

Janez je v vseh teh debatah razkrival lažnost OF. Do ostrih debat je prihajal zlasti ob prodajanju Kikljevih spominskih slik. Kikljev umor so komunisti zagovarjali z »izdajstvom.«

Janez je dokazoval, da je bil Kikelj pošten in plemenit rodoljub. Obtoževal je komunizem.

26. aprila 1942 je v nedeljskem jutru v Leonišču umrl po težki operaciji, profesor Ernest Tomc, ustanovitelj dijaške Katoliške akcije. Številni mladci so se spraševali:

»Moj Bog! Čemu ga jemlješ prav sedaj, ko bi ga najbolj potrebovali. Kdo bo odslej v boju z nevarnim komunizmom, tako budno in odločno stal na najbolj izpostavljenih mestih?

Tiste dni je Janez najbolj trpel. Od profesorja Tomca je prejel veliko. Globoko zamišljen je veliko molil zanj. Profesorja Tomca so položili k počitku bližini Kikljevega groba na ljubljanskih Žalah.

Proti koncu aprila se je Janez pripravljal na svoj prvi nastop.

Nastop sta imela z Vinkom Mravljetom v četrtek, 30. aprila 1942. Po nastopu so imeli mladci sestanek, ki ga je vodil Vinko Mravlje.

Bilo je vedno bolj napeto. Zbornik sto let učiteljišča piše:

»Bolj ko se je krepilo revolucionarno gibanje med mladino, bolj so reakcionarne sile skušale ovirati in zatreti njeno delovanje v šoli in izven nje«

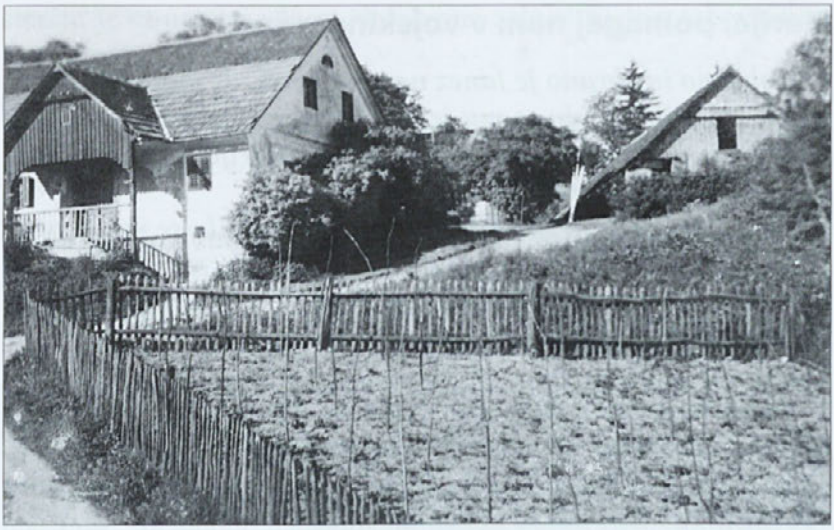

Mežnarjev dom, ki so ga komunisti podrli in sezidali novega ter ga podarili »zaslužni« partizanki.

Prišlo je do neverjetnih dogodkov. Nasprotniki so nas ovadili vodstvu OF. Štirje sošolci smo bili označeni voditelji »izdajalcev«. Prva dva sta bila Janez Pavčič in Vinko Mravlje.

Doma so se zaradi tega zelo bali. Svojemu prijatelju je Janez tiste dni zaupal:

»Veš, zame je v šoli nevarno. Najprej so ubijali javno. Sedaj so začeli posameznike jemati s seboj. Mene bodo najbrž ubili v šoli ali na poti domov. Kar bo, pa bo, Božja volja naj se zgodi!

Skrivne mreže partizanskih zaupnikov so vedno tesneje ovijale Bizovik in okolico. Zbirali so se ob večerih v gostilni pri Kamnarju pod krinko tamburaškega zbora Pozneje se je pokazalo, da so organizirali mladino v SKOJ, v Zvezo komunistične mladine Jugoslavije.

Marija, pomagaj nam v vojskinem čas!

Pobožno in zbrano je Janez na prvi petek, 1. maja 1942 prejel sv. obhajilo. Zdelo se mu je, da bo ta maj še posebno lep. V zahvalo je nameraval razmnožiti pesem Marija, pomagaj nam v vojskinem čas - prehitela ga je smrt.

Še za nekaj se je zahvaljeval Bogu. Izpolnila se mu je prva želja, ki je je izrekel na praznik svetega Jožefa, vpričo župnika Černilca: Nekdanji sošolec Milan Plohelj se je vrnil od partizanov rekoč:

Spominjam se lepega dne v aprilu 1942 Janez je pravkar odhajal od doma. Pozdravila sva se. Dejal mi je: »Prijatelj, ostani doma!« »Razumel sem ga, kaj mi hoče reči.« Sklenil sem: »Poslušal te bom, naj se zgodi kar hoče.«

Najbolj dragi so mu bili mladci iz učiteljišča. Mami je naročal:« Mama, drugo leto po opravljeni maturi, bom povabil vse svoje fante domov, z violinami. Na koru bomo zaigrali, namesto pevskega zbora. Boste videli, kako bo lepo!«

Za večje praznike in nedeljske šmarnice je Janez povabil še nekaj fantov iz vasi, da so pred oltarjem peli litanije.

V sredo, 13. maja 1942 popoldne so prišli k Pavčičevim partizani in rekli , da so iz Police. Zahtevali so, da jim odprejo cerkev in podstrešje, da bodo nekaj pogledali. Ko je sestra Mici vprašala kaj hočejo videti, so ji dejali, da ima Janez v cerkvi orožje. Ni jim odprla. Rekla jim je, naj gredo po klučarja Ložarja, ki mora biti navzoč pri pregledu. Odšli so in rekli, da pridejo drugič.

Janezu smo ob prihodu iz šole povedali, da so bili partizani pri nas in kaj so zahtevali. »Nič se ne bojte, na cerkvenem pod-

strešju je samo stara šara. Neizčrpna zaloga pa je v tabernaklju in to orožje bo zmagalo.«

To Janezovo izjavo so kasneje sprevrženo, kot da gre za vojaško orožje, uporabili celo ob njegovi smrtni obsodbi.

Mravljetov Vinko je v petek 15. maja 1942, v šoli pokazal Janezu nekako pet stavkov dolgo listo z imeni in grožnjami obsodbo vodilnih mladcev – učiteljiščnikov.

Prva dva ne seznamu sta bila Janez Pavčič in Vinko Mravlje. Opozoril ga je, katerih učiteljiščnikov naj se posebno pazi, ker ga nameravajo ubiti.

Ko je Janez popoldne odhajal iz šole - pouk so imeli za Bežigradom - je opazil, da mu sledi trojica komunističnih sošolcev. Trikrat so prečkali cesto. Pri glavnem kolodvoru pa je Janez zavil v restavracijo in jo takoj zapustil pri drugem izhodu. Pomešal se je med ljudi in videl, da so zasledovalci obstali onkraj ulice in ga čakali. Po velikih ovinkih se je nato odpravil domov.

Okrog osmih zvečer istega dne so se bizoviški cerkveni pevci zbrali pri Mežnarjevih k redni petkovi vaji. Ker je bil naslednji dan god svetega Janeza Nepomuka in god župnika Janeza Černilca, so mu pevci pripravili darilo. Vsem se je zdelo čudno, kako da Janeza ni tako dolgo iz šole. Moral bi priti že zdavnaj, prav zaradi župnikovega godu.

Končno je le prišel. Bil je razburjen. Odložil je aktovko, se usedel mednje in povedal:

»Dragi pevci in pevke! Sem tako kot Župec in Kikelj obsojen

na smrt. Po naključju sem dobil to sporočilo v roke. Že danes je šla komunistična trojka za menoj, da bi me ubila, vendar se jim ni posrečilo. Izognil sem se jim po ovinku in prišel domov.

Govorim vam odkrito. Morda me bodo res ubili, a ne bojim se jih, ker vem,a kdo so in zakaj bi me ubili, izrecno zato, ker zagovarjam katoliške fante, ki jih komunisti blatijo z izdajalci.

Pevci so bili zgroženi. Janez je govoril tako prepričljivo, da bi vsi vedeli, kdo ga je, če se mu res kaj zgodilo. Dve pevki, sorodnici komunistov, pa sta jih zagovarjali.

»Janez, ne boš govoril, da to delajo komunisti. To je laž. Še nobenega poštenega človeka niso ubili,« je ugovarjala Tončka.

Naslednji dan, v soboto, 16. maja 1942 zjutraj so domači Janezu branili iti v šolo. Nerad se je uklonil.

Popoldne je Janez vendarle odšel v Ljubljano, da bi se s prijatelji pogovoril o nadaljnjem obnašanju.

Zvečer je sam pripravil vse pesmi za nedeljsko mašo. Nazadnje je ob spremljavi harmonija prepeval Mavov »Requiem hiemale«, peto žalostno mašo. V Bizoviku te pesmi še niso peli.

»Nikar ne poj tako žalostnih pesmi in tako pozno zvečer Kaj si bodo pa ljudje mislili«, so ga doma svarili.

»Mama, ki je tako lep ta Rquiem! Saj itak ne bom več dolgo pel.« In Janez je pel dolgo čez polnoč.

»No, sedaj sem pa pripravljen. Kdor bo prvi umrl, za tistega bom pel ta Requiem.«

Janez je bil otožno vesel, dejal je : »Odslej bom še bolj delal, dokler bom mogel. Smili se mi tisti, ki me bo moral ubiti.«

Morda je Janez slutil, da poje zadnjič v svojem življenju Requiem sebi in tisočem žrtvam komunistične revolucije.

Zajetje

Nedelja, 17. maja 1942. Čeprav je šel k počitku bolj pozno Janez je vstal ob pol šestih, kot navadno ob nedeljah. Po opravljeni jutranji molitvi je vzel s harmonija note in odšel v cerkev.

»Kot ponavadi je bil prvi v cerkvi. Ob šestih, ko sem prišel, je že pripravljal vse potrebno za petje. Prva maša je bila ob pol sedmih. Nato je z nekaterimi fanti odšel v zvonik, da so odzvonili »vkup«.

Kot za slovo, je pokleknil poleg svoje mame. Opravil je poobhajilno molitev zahvale.

»Trpljenje Kristusovo, utrdi me«, je prosila njegova duša, preden je intoniral zadnjo pesem: »Marija, Slovencev kraljica.«

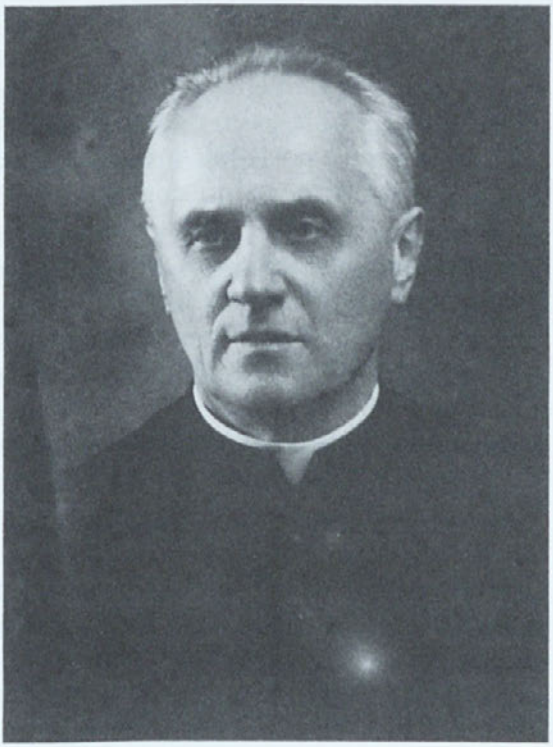

Dr. Lambert Ehrlich

Sijalo je že sonce, ko je Janez kot po navadi na pokopališču še malo pokramljal s svojimi fanti.

»Pri deveti maši smo bili spet na koru. Potem smo se dogovorili, da bomo pri popoldanskih šmarnicah pomagali župniku Črnilcu pri petih litanijah. Janez je petje spremljal na harmoniju.«

Po deveti maši je bila do poldneva pevska vaja za binkoštni praznik. Janez je izbral najlepše pesmi. Bil je dobre volje.

Popoldne je sijalo toplo majniško sonce Zvonovi so veselo pritrkavali, ko so se ljudje pred drugo uro zgrinjali v cerkev, da počaste Majniško kraljico. S kora se je oglasila večno lepa:«Spet kliče nas venčani maj.«

Moški zbor je pred oltarjem z gospodom župnikom pel litanije Matere Božje, ljudje pa so odpevali ob spremljavi harmonija.

Ko je izzvenela poslednja prošnja litanij: »Kraljica miru, prosi za nas!«, je Janez mogočno zaigral:

Jezus bodi Kralj mladine, naših src in domovine, v varstvu tvojega Srca naj mila bo Slovenija!«

Kakor bi slutil, da zadnjikrat igra na bizoviškem koru, je še enkrat ponovil:

V varstvu tvojega Srca naj mila bo Slovenija!

Končano je bilo. Pred cerkvijo smo se poslovili in razšli.

Janez je odšel v svojo sobo. V roke je vzel sveto pismo in prebral nekaj odstavkov iz Lukovega evangelija. Še bi bral, toda oditi je bilo treba na Svetega Urha.

Preoblekel se je in ob odhodu na klavirju pozabil svojo drobno listnico.

Ob treh popoldne je šel na vas po prijatelja Toneta Jakoša, da ne bi hodil sam.

Sonce so zakrili svinčeni sivi oblaki in pihala je topla južna sapa, ko sta stopala proti sostrški podružnici Svetega Urha. Tu in tam sta se ustavila in se pogovarjala o položaju, ki je nastal z odkritim nastopom partizanov. Niti slutila nista, da sta na poslednji skupni poti.

Ker je bilo šele pol štirih, šmarnice pa so bile ob petih, sta zavila k Trnavčevim v Dobrunjah, kjer je bil doma Tonetov stric Franc Jakoš.

Janez Pavčič in Tone Jakoš sta pri Trnavčevih našla doma samo mater in hčerko Mimi.

Najverjetnejša je pripoved Toneta Jakoša, kakor jo je povedal leta 1944, ko so bili spomini še živi.

»Takoj za nama je vstopil v Jakoševo hišo neznan oborožen partizanski terenc in zahteval legitimacije.

Janezu, ki legitimacije ni imel s seboj, je partizan nameril na čelo samokres in zavpil: »Kdo si, kje imaš orožje?«

Odgovorila sva, da ga nimava, ker greva v cerkev k šmarnicam.

Nato naju je odgnal v klet, in naju postavil k zidu in vpil, da naj poveva, kje je skrito orožje. Grozil nama je, da bo naju pobil, če orožja ne bova pokala.

Čez nekaj časa naju je odgnal, in še dve dekleti iz naše družbe v sosedno hišo, k Rozmanu. Partizan je Trnavčevo hišo zaklenil, ključ pa dal v žep.

Otroci so videli, da so partizani odgnali zajete štiri k sosedu in šli iskat še Trnavčevega očeta Franca Jakoša v cerkev. Nato so vseh pet odvedli nazaj k Trnavčevim, kjer so morali pod stražo premetavati steljo in drva v lopi. Orožja seveda ni bilo, nato so jih ponovno zaprli v kuhinjo pri Rozmanu.

Medtem so v cerkvi pri Svetem Urhu minile šmarnice. Iz cerkve so prišla Trnavčev Franci iz Bizovika in njihov prijatelj, telovadni učitelj Milko Cankar iz Dobrunj. Zajeli so še te in nekaj drugih, tako da je bilo vseh več kot deset.

Stražil jih je partizanski terenc z revolverjem v roki.

Na partizanovo vprašanje: »Si ti Pavčič?« je Janez pogumno pritrdil. »DA! In malo prebledel. Ko je poklical tudi mene z imenom Jakoš, sem spoznal, da nas dobro pozna.

Čeprav je partizan obljubil , da nas ne bodo odpeljali, ampak samo legitimirali, mu nisem verjel. Razmišljal sem, kako bi ušel, a Rozmanca nas je prosila, naj ne bežimo, ker bo kaznovana ona.

Drugi so upali, da ne bo kaj hudega, Janez pa mi je šepnil:« Tone, moliva«!« Partizan se je vrnil z listkom, na katerem so bila imena Janeza Pavčiča, Franceta Jakoša iz Bizovika, Trnavčevega očeta, njegovega sina Francija, Milka Cankarja iz Dobrunj in obeh deklet iz Zadvora.

Rekel je, da gredo na zaslišanje. Drugim je zabičal, da morajo o vsem molčati ter jih izpustil.

Rešil se je samo Tone Jakoš, ki se je spustil skozi straniščno okno in ubežal.

Križev pot

Surovo postopanje partizanskih terencev je vse zajete napolnilo s skrbjo. Okrog sedmih zvečer so partizani nato vseh sedem odgnali čez Zadvorski hrib v Podmolnik.

Janez je pogumno stopal pred partizanom, ki je v rokah držal napet revolver.

Bil je v črni obleki, dolgih hlačah, črnih nizkih čevljih, razoglav in z dežnikom v roki. Pri sebi je imel majhen notes, rožni venec in kipec svete Terezije Deteta Jezusa, ki ga je vedno nosil s seboj

Na Polico

V Podmolniku so imeli partizani v gostilni Mihevec veselico, ki so jo imenovali miting. Ujetniki so prosili kaj za pitje, a jim niso dali ničesar. Do polnoči so bili zvezani in zastraženi, pred odhodom pa so dobili nekaj kruha in mleka.

»Janez se ni pritaknil ničesar,« je pripovedovala sojetnica. »Nisem ga poznala od prej imela pa sem priložnost ga spremljati na njegovi zadnji poti – v smrt. Ko je partizan po seznamu, ki ga je imel v roki, bral tudi njegovo ime, sem se začudila. Le kaj je storil ta fantič, saj je še otrok?«

Na poti od Trnjave mu ni bilo mar lastno trpljenje. Ni mislil, kaj se bo zgodilo z njim. Mislil je le na mamo.

Njegova skrb je bila tako velika, da se je zlila v glasen jok, med katerim je tožil:« Le kaj bodo rekli mama, ko me ne bo domov? Kako jih bo skrbelo, ko ne bodo vedeli, kje sem.«

Kmalu pa se je premagal in hodil dalje tiho, zamišljeno. Tak je ostal vso noč. Oče Franc Jakoš je iz gostilne v Podmolniku poskušal uiti, a so ga takoj prijeli.

Kmalu po polnoči so jih odgnali naprej v Podlipoglav v gostilno pri Kajžarčku. V hladni noči je pomladno oblečene ujetnike pošteno zeblo.

Že ponoči so jih zasliševali in pretepali. Spraševali so jih neverjetne stvari o »beli gardi«, sestankih, orožju.

Zasliševalci so bili kot obsedeni od sovraštva do »belogardistov« V vsakem, še tako nedolžnem nasprotniku so videli smrtno nevarnega sovražnika, ki ga je treba pokončati.

Res so se tiste dni zbirali nad Bizovikom prostovoljci prve nacionalne ilegale za odhod na teren, vendar v strogi tajnosti, tako da niti Janez niti France Jakoš s tem nista bila seznanjena.

Tudi Štefanija Podbevšek partizanska »pisateljica« v knjigi Sv.Urh je po svoje priznala:
Dne 17. maja 1942 je Albin Grajzer s člani patrulje že zgodaj popoldne polovil – aretiral osem četnikov in njihovih sodelavcev. Zaprli in zastražili so jih do prihoda komandanta drugega bataljona II. grupe odredov Franca Mazovca, s partizanskim imenom Risto ,domačina iz Spodnjega Kašlja.

Risto je prišel s Police z dvema četama. Prijeti četniki so morali iti s partizani na Polico.
Partizanom so prišli v roke bolj po naključju, kot po načrtnem, dobro pripravljenem posegu.

Pri zaslišanju pa so vztrajno tajili, da bi karkoli vedeli.

Okrog petih zjutraj so Janeza Pavčiča in Franca Jakoša, oba iz Bizovika, zvezali skupaj, druge tri Dobrunjčane pa skupaj in jih odgnali čez Pance, v Blisko vas na Polici.

Obe dekleti so pustili domov in jima zagrozili, da bosta ustreljeni, če bosta povedali, kar sta videli.

Bliska vas

Po poti od Dobrunj do Bliske vasi, ki je dolga čez štiri ure hoda, je bilo kar veliko partizanskih zased.

Morda je šlo tudi za naključno zvezo z odhodom nekaj partizanov izvršnega odbora OF, na čelu z Borisom Kidričem iz Ljubljane na Tisovec v Suhi krajini.

Na tej svoji zadnji poti je Janez srečal sošolca Franceta Židana, partizana, za katerega je na praznik Svetega Jožefa dejal, da bo molil toliko časa, da se bo vrnil od partizanov. V hribih je bil že šest mesecev Bil je eden prvih vaških fantov, ki so jih zvabili v gozd.

Že kot pleskarski vajenec se je družil s člani društva Vzajemnost iz Zadvora. Bil pa je redni zvonar pri cerkvi in bil je dobrega srca.

Tisto nedeljo je bil na pohodu iz taborišča na Polici čez vasi

Dole, Lipoglav, Podlipoglav, Sadinjo vas, Podmolnik v Dobrunje.

Čeprav je bil že »star« partizan, ni vedel za namen pohoda. Mislil je, da gredo napadat Vevče, kjer je bila italijanska posadka. Ustavili so se v Dobrunjah, kjer so jih razporedili po zasedah okoli vasi, z naročilon, da ne smejo pustiti nikogar v vas ali iz vasi.

Pozno zvečer so se spet zbrali in krenili nazaj proti Polici,
Židan je bil v predhodnici. Ko so se ustavili in počivali, je zagledal prihajati zvezana bizoviška sošolca.

Ko je Janez prišel mimo, je Židana spoznal in ga pozdravil:
»Živijo!«
Ta pa mu je odzdravil in ga začudeno vprašal:
»No, Janez, kam pa zdaj?« Janez pa mu je odgovoril: »Ni, da bi vsak vedel, kam.«

Tega srečanja France ni mogel pozabiti. »Z obraza sem Janezu bral, kako ga je bolelo, da me je videl med partizani. Gledal sem za njim in premišljeval, zakaj so prijeli prav njega, saj sem vedel, da je narodnjak, in nasprotnik Italijanov. A takrat se mi še niso odprle oči. Bil sem prepričan partizan, čeprav le iz narodnostnih razlogov. Nisem še vedel, da je v jedru partizanstva komunistična revolucija.«

»Na Polici smo se partizani posedli, ujetnike pa so stražili posebej.«

O okoliščinah ravnanja z zajetimi je pripovedovalo šest neposrednih prič. Prvih pet prič so bili partizani, ki so pripadali tedanji skupini II. grupe odredov na Polici. Šesta priča je bil

štirinajstleten poliški fant, ki je na skrivaj od daleč opazoval mučenje, dokler ga niso zagledali in spodili. Posrednih prič je več, tudi poliški domačini.

V ponedeljek 18. maja 1942 okrog poldne so ujetnike odgnali v Kadunčevo hišo v zaselku Bliska vas na Polici k ponovnemu zaslišanju. Partizan, ki je bil navzoč, je kasneje pripovedoval:

»Tam so jih pretepali kot še nikogar doslej. Čeprav sem jih veliko videl in so jih mnogo obsodili«.

Podbevškova piše na strani 99:

»Stari Jakoš je vse tajil in se delal nevednega.«

Kakšnih metod so se posluževali komunisti za uničenje svojih nasprotnikov, dokazuje, na primer prošnja, ki jo je škof dr. Gregorij Rožman pisal za izpustitev Albina Anžiča ter Janezovih bratrancev, Jakoba in Vinka Pavčiča iz Štepanje vasi.

Franc Židan - bivši partizan

Vsi trije so delavni člani Katoliške akcije med delavstvom, zato so jih komunisti sovražili, in ni izključeno, da so jih oni sami naznanili Italijanom kot komuniste. Člane Katoliške akcije so začeli sistematično uničevati.

Jakoša Franca iz Bizovika so partizani nasilno odpeljali s seboj in ubili, potem pa oropali vso hišo.

Drugi žrtev je bil Povše Janez, ki so ga vrgli v Savo.

Prošnja škofa dr. Gregorija Rožmana ni pomagala in nobeden se ni vrnil iz gozdov.

Druga priča je izpovedala: »Obsodili so jih na smrt. Sodbo so jim prebrali. Utemeljitev je bila kratka. Vsi so bili obsojeni kot narodni izdajalci, češ, da so Italijanom izdajali poštene Slovence in da imajo skrito orožje celo v tabernaklju.«

V svoji poslednji želji je Janez prosil, da bi smel še enkrat videti domače posebno mamo, in se od nje posloviti, potem naj storijo z njim, kar hočejo.

Izgledalo je, da bi komandant to dovolil, a Bizovičana Vinko Mojškerc in Anton Vrbinc, ki sta kot organozirana partijca odšla v hribe v začetku maja 1942, sta to preprečila.

Več prič soglaša, da so smrtno obsodbo zahtevali prav bizoviški terenci. »Janeza bi ne odpeljali, a je prišlo sporočilo od domačih terencev, da ga je treba likvidirati«, je pripovedovala ena izmed deklet iz Zadvora, ki je bila odpeljana skupaj z njim.

Okoli dveh popoldne je komandant ukazal zbor. Pred zborom je vprašal, kdo se prostovoljno javi za izvršitev smrtne obsodbe.

Takoj so se javili štirje. Prvi se je javil dvajsetletni inštalater Vinko Mojškerc, nekdanji Janezov sošolec iz ljudske šole, doma iz Bizovika, a je že nekaj let stanoval v Spodnji Hrušici. Bil je srednje velik, močne postave.

Kot organiziran partijec je leta 1942 sodeloval v ponesrečenem atentatu na uglednega občinskega odbornika Pogačarja v Spodnji Hrušici. Ker je Janez vedel za njegovo delo, se ga je Mojškerc osebno bal in ga strastno sovražil.

Drugi, ki se je javil, je bil Anton Vrbinc iz Bizovika. Pridružilo pa se jim je še več drugih.

Obsojence so odgnali daleč stran, v Kučmarjev gozd, kjer so jih počeli satansko mučiti. Fante so slekli. Bili so samo v spodnjih hlačah.

Vse priče so poudarjale, da je bilo mučenje naravnost grozljivo. Pretepali in zbadali so jih z najrazličnejšimi noži, vilicami, jeklenimi palicami.

Trajalo je nekako od pol treh popoldne do pol osmih zvečer. Med mučenjem so jih silili k priznanju očitanih dejanj.

Franc Židan je kasneje izjavil:

»Ko so jih zasliševali, sem jih moral stražiti. Ko bi vi vedeli, kako partizani zaslišujejo. Bilo je nekaj groznega. Nimam besed, ki bi mogle povedati, kaj so v resnici počeli z ujetimi.«

Od glave do stopal so bil obliti s krvjo. roke so imeli polomljene, glava in telo ena sama rana, obraz nepoznan, govorili so jecljaje, nerazumljivo. Niso mogli več stati pokonci.

Pijani žganja in ruma, pa so kruti stražarji, še vedno udarjali, se krohotali, preklinjali, pljuvali, kleli Boga in Mater božjo.

Mučenci so bili neobčutljivi, kot bi jim Marija božala njihove rane.

»Če bi bili še pri moči, bi jaz še tisti večer zbežal z njimi.«

Isti dan, 18.maja 1942 pod večer so jih odgnali na pobočje za Blisko vasjo, poraščeno z bukovim gozdom

Dali so jim krampe in lopate, da bi si sami izkopali grob, a niso mogli več stati na nogah. Kopal sem jaz pa še drugi stražarji.

»V dve plitvi jami so jih nato pobili z krampom in lopato ter jih še premikajoče zasuli. To je bilo grozno.
Tisto noč sem čutil, da se povsod drži kri, tudi mene.«

Jami sta bili poldrug meter dolgi, pol metra široki in globoki. V enem grobu sta bila pokopana Janez Pavčič in pod njim Franci Jakoš iz Bizovika, v drugem pa Dobrunjčani: Oba Jakoša, oče Franc in sin Franci ter Milko Cankar.

V grobu so bili stlačeni in zviti ter brez gornje obleke, tako kot so jih mučili.

V Bizoviku po Janezovi smrti

Ko se je zvečer razvedelo, da so Janeza Pavčiča in Franceta Jakoša zajeli partizani, je vas obnemela.

»Po Janezovem odhodu k šmarnicam na svetemu Urhu, smo bili vsi precej potrti« je povedala sestra Mici.«
»Lotila se nas je neka čudna slutnja, a se tega nismo upali drug

drugemu povedati, dokler nismo izvedeli zvečer težko novico, da so ga partizani odpeljali.

»Še poslovila se nisem«, je jokaje govorila mama.

»Kako da ne,« so jo mirili domači. »poslovila sta se najlepše, ko sta zjutraj skupaj pokleknila k obhajilni mizi«

Bizovik - podružnična cerkev

Soseda Ribič Mara, komunistka je takoj ko se je izvedelo, da so Janeza prijeli partizani, prišla k Mežnarjevi mami, da naj vse Janezovo pisanje sežgejo, ker partizani lahko pridejo preiskat njegove stvari in če bodo našli kaj sumljivega, bodo Janeza ubili tam, domače pa doma.

Mama je vsa zbegana v skrbi za Janeza vrgla v peč vse kar je bilo na Janezovi mizi. Zgorel je njegov dnevnik, pisna oporoka v zalepljenem ovitku, ki jo je domačim naročil odpreti, le v primeru, če bi se mu kaj zgodilo.

S tem je bilo uničeno precej pisne zapuščine, ki bi razkrila še marsikatero zanimivost iz Janezovega delovanja.

V ponedeljek zvečer v Bizoviški cerkvi pri šmarnicah ni bilo petja. S solzami v očeh so ljudje prihajali v cerkev. Spraševali so kje je Janez in kaj se je zgodilo z njim.

Po litanijah so ljudje zapeli v solzah pesem: »Marija pomagaj nam v vojskenim čas.«

Prenehalo je prej tako slovesno pritrkavanje zvonov. Celo za binkoštno nedeljo 24. maja 1942, je Šentpeterski župnik Košmerl odsvetoval orglanje, »da bodo bizoviški komunisti videli, kaj so maredili«. Tako je ostalo do konca tistega maja.

Dober teden po Janezovi smrti, v torek, 26. maja 1942, so vosovski atentatorji v ljubljani, pred Ljudsko kuhinjo ustrelili profesorja dr Lamberta Ehrlicha in študenta Viktorja Rojica.

Čez nekaj dni po mučenju na Polici je pribežal domov v Spodnjo Hrušico partizan Polde Lampič, ker je ob tem uboju znancev spoznal, da partizani delajo slabše kot Hitler.

Že na prvo pobinkoštno nedeljo 31. maja so ga ustrelili iz strahu, da ne bi kaj izdal, kaj so počeli partizani z Janezom in ostalimi.

Noben partizanski somišljenik ni hotel ničesar vedeti o Janezu. Čeprav so jih Mežnarjevi spraševali, kje ga imajo, da ga ni domov. Bajtarjev France je na tako vprašanje odgovoril: »Kaj me briga ta smrkavec, kaj pa je šel k Urhu«.

Samo terenc Albert Jakopin je priznal: »Vsi tajijo, da bi imeli kaj opraviti z Janezom, jaz pa priznam, da sem bil zraven. Morali smo ga odstraniti, ker bi nam bil nevaren. Vso mladino bi potegnil za seboj. Bil je izdajalec. Saj je po vsej vasi prodajal Kikljeve slike«.

Nekoč v juniju 1942 je hotel France Žitnik, Svinarjev v Babnikovi gostilni povedati Pavčičevemu očetu, kdo je kriv za Janezovo mučenje in smrt, pa so ga obkolili vaški terenci in Žitnik je utihnil.

Še isti mesec so Franceta Žitnika ubili pred domačo hišo, da so ga utišali.

Sosedova Mara je kmalu od »nekje izvedela«, da Janez prosi od doma obleke. Sestra Mici je zbrala nekaj Janezove delovne obleke in jo poslala.

Dolgo smo mislili, da je še živ. Tako so nas »farbali.«
»Šele iz časnikov smo končno razbrali, kaj so delali z Janezom.« To je pripomoglo, da so se ljudem v vasi odprle oči. Na koncu vojne je bilo v vasi manj kot 10 odstotkov, simpatizirjev OF.

Janezova smrt je bila čudovita zmaga duha nad grobo silo. Takratni partizan France Židan je drugi dan spraševal partizana Vinka Mojškerca, pa ni izvedel ničesar.

»... do tedaj sem mislil, da res ubijamo samo izdajalce. Ko sem bolj pozorno zasledoval komisarjeve politične govore, sem prišel do ugotovitve, da partizani ne osvobajajo slovenskega naroda od okupatorja, temveč od vere in vsega, kar je narodu sveto. Sklenil sem, da bom ob prvi priložnosti pobegnil od teh morilcev.«

»Meseca oktobra 1942 sem bil blizu vasi Bizovika, ko sem izvedel, da se je ustanovila postojanka Vaške straže. Javil sem se jim, čeprav nisem vedel, kaj bodo storili z menoj. Da sem spoznal svojo zmoto, me je spreobrnila Janezova smrt.«

Tako je bil Janez uslišan za oba sošolca Milana Plohlja in Židan Franceta, za katera je dejal: »Rad dam življenje, samo da bi ta dva prišla nazaj«
S svojo mučeniško smrtjo je dokazal, da je mislil resno.

V uradni statistiki je zapisana značilna ocena:

»DOSLEDEN V SVOJEM PREPRIČANJU«

Lepšega priznanja mu razrednik, ki je bil drugačnega mišljenja ne bi mogel napisati.

Kmalu za tem je eden od sošolcev grozil Mravljetu ,da ga bo ubil kot Pavčiča. Učiteljiščnica, ki je slišala grožnjo Mravljetu, se je zgrozila: »Tudi ti hudič, boš izginil«

Vendar se ta ni ustrašil vztrajno je nadaljeval v svojem delu. Čutil je, da je njegova žrtev potrebna in sveta.

Že čez štirinajst dni ga ni bilo več med živimi, saj ga je v noči na 13. junij 1942 v domači hiši na Brezovici pri Ljubljani skupaj z očetom Antonom in bratom Francijem ubila Gadova partizanska četa. Starejšega brata Antona pa so odpeljali.

Po njegovi smrti je ista učiteljišnica obtožila sošolca: »Ti si kriv Mravljetove smrti.«

Komunisti so mladce KA sovražili iz slutnje, da so jim nevarni, ker so prepoznali njihov končni revolucionarni namen: ubiti narodovo dušo.

To dobro kaže poslovilno pismo, ki ga je v svoj dnevnik, verjetno takoj po Pavčičevi ugrabitvi zapisal Vinko Mravlje:

»Kakor, da bi slutil, se mi zdi, da se mi bliža smrt. Pridi čim prej. Padem naj kot žrtev zločincev.

Bog vas živi! Pozdravite mi tudi vse druge prijatelje!

Naj vas to ne straši in žalosti. Ravno tako in še bolj morate delati brez strahu za katoliški stvar, posebno pri KA.

Če sem katerega kdaj razžalil, naj mi odpusti, tudi jaz vsem prizadetim vse odpuščam. Bog vas živi! Z Bogom!«

Verjetno se je podobno glasila tudi Pavčičeva zapečatena oporoka, ki jo je mama po zajetju neodprto sežgala.

Janezova dijaška knjižica

!3. oktobra 1942 so sošolci izdali v Janezov spomin posebno številko svojega glasila »Mladi učiteljiščnik v viharju«

Prijatelj sošolec je napisal spominski članek in kot motto navedel Beličičeve verze iz pesmi »Molitev za domovino«:

Ne daj, da se pred kelihom trpljenja koleno upogne!
K soncu zre naj, kdor je napil se lepe Vide hrepenenja.

Zares, do kraja dosleden in zvest svojim načelom je Janez vzdržal in premagal tudi najhujše muke.

Ni zaman venomer ponavljal in drugim vlival poguma, kdor vztraja zmaga.

Prepričljivo je v svojem življenju uveljavil resnico, da je od vseh skritih sil, ko rešujejo svet, trpljenje najbolj učinkovito.

»Če pšenični zrno ne pade v zemljo, ne bo vzkljilo. Vrženo v zemljo pa bo bogato obrodilo.«

Kolikokrat v življenju je Janez poudaril to misel. Tako je izkrvavel komaj tri mesece pred svojim devetnastim rojstnim dnem.

Sredi cvetoče pomladi ga je Marija v šmarničnem mesecu vzela k sebi, kot drugo žrtev KA.

Janez je bil steber svoji okolici, zato je moral pasti kot žrtev razbesnelih strasti komunistične revolucije ...

Sporočam žalostno vest, da je umrl prijatelj Stanko Klep iz Kranja. Novico smo prejeli ob zaključku lista.

Kje so tisti mladi fantje,
ki so peli skozi vas?
Šli so, - ni jih več,
kdo sedaj bo troštal nas?

70 LET OD UPORA
PROTI OKUPATORJU IN PROTI KOMUNISTOM
17. MAJ 1942 - 2012
SLOVENSKA NACIONALNA ILEGALA

SLOVENSKA ZAVEZA, ki je bila najvišji slovenski politični forum, združenje vseh političnih strank pod okupacijo, je postavila na teren 17. maja 1942, SLOVENSKO NACIONALNO ILEGALO, ki so jo sestavljali:

SLOVENSKA LEGIJA – SLS
SOKOLSKA LEGIJA
STRAŽARJI
POBRATIM in nekaj neopredeljenih fantov.

Kot je bil plebiscit za samostojno, suvereno državo Slovenijo zahteva večine naroda, tako je bil nastop Nacionalne ilegale pod okupacijo in komunističnim nasiljem ZAHTEVA IN PROŠNJA VEČINE USTRAHOVANEGA, NEZAŠČITENEGA NARODA!

SLAVA SPOMINU ODLOČNIH,
KATERIM JE BIL NAROD ŽIVLJENJE!

Milan Kranjc
- Kajtimir -
komandant
odreda

Karel Novak
- komandant
za Slovenijo,
jugoslovanske
vojske v
domovini

Bolničarka Irena,
kadar je bataljon
»obnemogel« ga
je čuvala Irena

Drago Tomažič,
p. komandant odreda

Kurat I. nacionalne ilegale
Tonček Šinkar umorjen
v Mozlju

RAST PETNAJST Bariloche, Argentina

Rad spremljal bi te v življenju,
Ako ravno čas je naju ločil.
S *teboj bi živel čas mladosti,*
T*i vedno stal ob strani, v sreči in bridkosti.*

P*reko vseh zaprek bi našla pot,*
E*nako kakor v teh gorah.*
T*ežave naju ne bi strle,*
N*e strašila bi se nobenih zmot.*
A*ngel, ki bi naju spremljal,*
J*e nama upanje vsak dan,*
S*amo zaupanje mu izkaživa,*
T*ako privedel naju, varno bo v pristan.*

Vaš prijatelj I. Korošec
Moron 19. nov. 2006

Pozdrav četrtošolcem ob njihovem zaključku.

Napaka. V Taboru številka 1/3, na zadnji strani, stoji zapisano:
Vitraž v kapelici na Šentjoštu, delo Antona Oblaka iz Argentine.
Pravilno: Vitraž, delo Marka Jermana, Slovenija.
Za neljubo napako se opravičujemo.

Nikolaj Šivic
SONET

Le blagoslovi me, o dobra mati,
Zapustil bom tvoj skromni, srečni dom,
Ne smem pri tebi, draga, več ostati,
nad našo zemljo zadonel je grom.

Tančica solz ti zdaj oči pokriva...
Vem, mati v srcu kljuje ti bolest,
a danes v krvi toži domačija,
naj ji pomaga vsak, kdor še je zvest.

»...Sin moj, besed sem tvojih prav vesela,
zato te križa moja roka bela
na čelo, usta in srce nemirno.«

O, mati, ti me ljubiš neizmerno,
zato me blagoslovi za slovo,
ah, saj dekle nobeno me ne bo.

Niko se je vpisal na univerzo v Bologni – Italija študiral je slavistiko. V tem času je napisal drugi sonetni venec. Oba rokopisa je šestintrideset let hranil slovenski zakonski par v Argentini.

V obeh delih opisuje ljubezen do domovine, ki jo je bil prisiljen zapustiti in ljubezen do svojega dekleta, ki ga je spoznal v izgnanstvu.

Svojo bolezen je Niko nekako slutil in jo napovedal v trinajstem sonetu prvega sonetnega venca.

»in pesmi bom ugasnil luč ljubezni,
da bo srce za večno mi zaspalo,
gotovo o nesreči bo sanjalo...«

Brat Srečo je šel leta 1947 v Argentino in Niko je ostal sam, bolan, brez nekdanjih prijateljev, brez domovine.

Umrl je 25. februarja 1962 v Castiglione delle Stiviere, kjer je pokopan.

Po Vinku Škafarju – Družina

MUČENEC V LJUBEZNI DO BLIŽNJEGA

Jaroslav Kikelj, je vstopil v Ljubljansko študentsko organizacijo in ne v Fašistično študentsko mladino, da bi pomagal Štajerskim in gorenjskim študentom, da so lahko ostali v Ljubljani in ne bi bilo treba jim iti, kot piše Vidmar z nemško vojsko na rusko fronto.

Od rektorja univerze dr. M. Kosa so imeli še vedno ohranjeno dovoljenje za vstop v Ljubljansko študentsko organizacijo.

Milan Vidmar pa je odigral pri pristopu študentov v Ljubljansko študentsko organizacijo nečastno vlogo.

Člani Varnostne obveščevalne službe (VOS), Ki jo je ustanovil Centralni komite komunistične partije, ki ga je vodila Zdenka Kidrič, so 18.marca 1942 na streliški ulici v Ljubljani umorili študenta medicine Jaroslava Kiklja, ki je bil član KA.

Osvobodilna Fronta, ki je dovolila Ljubljansko študentsko organizacijo po Josipu Vidmarju, je razlog za umor Kiklja navajala sovraštvo do katoliških fantov.

Zato trdimo, da je Kikelj umrl kot žrtev ljubezni do bližnjega, predvsem kot žrtev ljubezni do štajerskih in gorenjskih študentov.

Vidmarjevi »*Spomini*« so ob ostalih dokazih še en dokaz, da je OF igrala dvojno vlogo, saj so ga isti OF in VOS, ki so svetovali vstop v Ljubljansko univerzitetno organizacijo, zločinsko umorili.

Justificiran kot »izdajalec slovenskega naroda«. S to podlo lažjo (Slovenski poročevalec, 2. 6. 1942) je komunistična Varnostnoobveščevalna služba - zloglasni VOS - sporočila javnosti, da je likvidirala univ. prof. dr. Lamberta Ehrlicha, velikega katoliškega narodnjaka.

OBVESTILO

Ker je cena naročnine že nekaj let nespremenjena in sorazmerno nizka iz razloga, da Tabor zajame čim več prijateljev, prosimo naročnike, ki s plačilom niso na tekočem, da izpolnijo dolžnost. Le tako bo izhajanje glasila možno še naprej.

Konzorcij

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov.
TABOR je last zveze DSPB - TABOR
Mnenje Tabora predstavljajo članki, ki so podpisani od Glavnega odbora.
Tabor izdaja konzorcij.
Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila.

• • •

TABOR is the voice
of the Confederation of the United Slovene Anticommunists.

• • •

TABOR es el órgano
de la Confederación de los Anticomunistas Eslovenos Unidos.

• • •

NAROČNINA (letna):
Za Slovenijo in Evropo 20 €.
Za vse druge države 20 USA dolarjev.

• • •

Dopise, članke, poročila in nakazila
pošiljajte na naslov konzorcija:
Mag. Ivan Korošec,
Bratov Učakar 90
1000 Ljubljana
Slovenija.
E-mail: ivankorosec@hotmail.com

• • •

Glasilo Tabor ureja uredniški odbor
Tehnični urednik: Andrej Gale
Tiskovna poročila: dr. Peter Urbanc
Konzorcij: mag. Ivan Korošec
Tiskarna: Rudi Mišmaš, Šmarje Sap

Otroci pobitih staršev 53 let kasneje; 9. 7. 1995 ob odkritju spominskih plošč v Šentjoštu. Od leve: Ivan, Tone in Marjanca Šubic ter Rezka, Micka in Alojz Bradeško.